

Ўзбекистон Республикаси

Олий таълим вазирлиги

Наманган муҳандислик-педагогика институти

«Молия ва бухгалтерия ҳисоби» кафедраси

«Давлат молиясини бошқариш»

Фанидан курс ишларини ёзиш учун услубий
кўрсатма

5A140900-Касб таълими (Молия)
Магистратура мутахассислиги учун

Наманган 2005 йил

Назария билан амалиётни яқинлаштириш, бу юқори малакали иқтисодчилар ўқув жараёнини янгилашнинг сифат кўрсаткичини оширишнинг асосий омилларидан биридир.

Ушбу услубий кўрсатма «Давлат молиясини бошқариш» фани тайёрланган бўлиб, у Наманган муҳандислик-педагогика институтининг магистратура мутахассислигига мўлжалланган.

Муаллифлар:

Иқтисод фанлари номзоди,
доцент А.Юлдашев,
Кат.ўқитувчи Х.Каримов

Тақризчилар:

Иқтисод фанлари номзоди,
доц.И.Сирожиддинов
Проф.Ш.Саидбоев

Молия ва бухгалтерия ҳисоби кафедрасининг 2005 йил 4-сентябрдаги 2-сонли йигилишида муҳокама қилинган ва ўқув жараёнида фойдаланиш учун тавсия этилган.

Наманган муҳандислик-педагогика институти кичик босмахонасида чоп этилди. Адади 40 нусха.

I. Умумий услубий кўрсатмалар

Бозор иқтисодиёти шароитида молия жамиятнинг ижтимоий ва иқтисодий ривожланишига сезиларли таъсирини кўрсатди. Молия тизими орқали умумдавлат марказлашган пул фондлари шаклланади ва улардан мақсадга мувофиқ фойдаланилади. Бюджет ва бюджетдан ташқари марказлашган фондлардан, маблағлар нафақат кенгайтирилган такрор ишлаб чиқариш ва ижтимоий-маданий тадбирларга йўналтирилади, балки кам даромадли аҳолини, даромад манбаи чегараланган хизматчиларни ижтимоий ҳимоя қилишга, мамлакатни мудофа қудратини мустаҳкамлашга ва бошқа умумжамият тадбирларни молиялаштиришда фойдаланилади.

Республикамизда тармоқлар иқтисодиётини бозор хўжалигига босқичма-босқич ўтилиши, молия механизмида ҳам туб ўзгаришларнинг бўлишини талаб қилмоқда. Жумладан, давлат молиясини бошқариш фанининг предмети ҳисобланган молия муносабатларида инқилобий қайта қуриш содир бўлди, яъни давлат билан ҳуқуқий шахслар ўртасидаги, турли хил муносабатлар: тўловлар, ажратмалар ўрнига, бозор иқтисодиётининг талаби бўлган солиқ муносабатлари жорий қилинди. Бу ислохотлар давлат ихтиёридаги марказлашган ва ҳуқуқий шахсларнинг марказлашмаган фондларини шаклланиши ва фойдаланишига сезиларли равишда ўзгартиришлар фойдаланишга сезиларли равишда ўзгартиришлар киритди.

Иқтисодиётни бозор хўжалиги асосида юритилиши, турли хил мулк шакллариининг пайдо бўлишига имконият яратди. Давлат, ширкат мулки билан бир қаторда ҳиссадорлик, хусусий ва аралаш мулк шаклида фаолият кўрсатаётган хўжалик субъектлари ҳам вужудга кела бошлади. Демак, мулк шакллариининг турли хиллиги хўжалик субъектларини фаолиятини молия ресурслари билан таъминлаш манбаларини ҳам турлича бўлишини талаб этади. Режали иқтисодиёт шароитида хўжаликларнинг асосий молия ресурсларини шаклланиш манбаи бўлиб, давлат бюджетининг маблағлари ҳисобланади. Корхоналарнинг ўз ва банк муассасаларининг ресурслари сезиларсиз эди. Иқтисодий ривожланган мамлакатлар тажрибаси шуни кўрсатмоқдаки, бозор иқтисодиёти шароитида хўжаликларини молия ресурсларининг асосий шаклланиши манбаи бўлиб, уларнинг ўз ресурслари молия бозоридан жалб қилинадиган маблағлар ва қарзга олинган ресурслар ҳисобланади. Бюджет маблағларининг салмоғи эса, аксинчя, жуда сезиларсиз бўлади.

Ҳозирги даврнинг ривожланиш талаби молиявий ресурсларнинг шаклланиши билан бир қаторда, улардан самарали фойдаланишни ҳам қаттиқ талаб қилмоқда. Хўжалик субъектлари ихтиёридаги молиявий ресурслари ишлаб чиқаришга инвестициялаштирилса (интенсив) ижтимоий-маданий тадбирларга йўналтирилса, ишчи ва хизматчиларни моддий рағбатлантиришга сарфланса ва бошқа ижтимоий харажатларини моддий таъминланса, қўйилган талабларнинг вақтида бажарилишини таъминланади.

Бозор иқтисодиётини яна бир хусусиятли томони шундаки, мамлакатда аралаш иқтисодни ривожланишга имкон яратилади. Хорижий мамлакатлар

субъектларининг молия ресурсларини иқтисодиётга кириб келиши, мамлакат молия тизимини, шу билан бир қаторда, молия механизмини ўзгаришига, рифожланишига ҳам олиб келади.

Юқорида зикр этилган, молия тизими ва механизмидаги туб ўзгаришларни халқ хўжалигига тадбиқ қилиб, кўзланган иқтисодий ва ижтимоий самарага эришиш учун, албатта биринчидан, молиянинг назарий вазибалари чуқур ўрганилиши, иккинчидан, улар амалиётида синаб кўрилиши зарур.

Давлат молиясини бошқариш фанидан ёзилаётган курс иши назарий хусусият эга. Бундан, талаба харакатдаги конун материалларига ва иқтисодий адабиётларга таяниб, мустақил мавзунинг моҳияти ва мазмунини очиб беришда ўз билимини кўрсатади. Махсус адабиётлардан оқилона фойдаланиши, магистрга қўйиладиган баҳо мезонини оширишга хизмат қилади.

Курс ишини ёзишнинг мажбурий шарти бўлиб, айтилган хулосаларни асослаб беришдир. ҳозирги шароитда олий ўқув юртлари учун чиқарилган ўқув қўлланмаларида, олимлар томонидан молиянинг моҳиятига, функцияларига, тизимига турлича ёндошишлар мавжду. Талабалар учун ҳар қандай илмий ғояни талқин қилиш ҳуқуқи берилган. Аммо, талабани айтилган нуқтаи назари далиллар билан асослаб берилиши шарт.

Мустақил шуғулланаётган магистрларга кафедра мудирининг рухсати билан ушбу услубий кўрсатмага киритилган курс иши мавзуларидан ташқари бошқа мавзу берилиши мумкин.

Магистрлар айрим қизиқарли ва аҳамиятли курс ишларини, шу мавзуларга таълуқли бўлган семинар дасрларида, кафедра мудирининг рухсатидан сўнг, дарс пайтида ҳимоя қилиш имкониятига эга. +олган курс ишлари тасдиқланган график бўйича ҳимояга қўйилади.

Курс ишини асосий баҳолаш мезони бўлиб, кўрсатилган адабиётлардан тўлиқ фойдаланиш ҳисобланади. Ушбу услубий кўрсатманинг охирида «Давлат молиясини бошқариш» курси бўйича асосий ва ёрдамчи адабиётлар рўйхати кўрсатилади.

Магистрларнинг курс иши мавзуларини танлаш ихтиёрийдир. Бир хил мавзудаги курс ишини икки талаба олиши рағбатлантирилмайди. Лекин, курс ишига раҳбарлик қилаётган ўқитувчилар ва кафедра мудирининг розилигига биноан, икки талабанинг бир мавзуда курс ишини ёзишига ва ҳимоя қилишига рухсат берилиши мумкин.

II. Курс ишини ёзиш жараёнига қўйиладиган талаблар.

1. «Давлат молиясини бошқариш» фанидан курс ишини ёзишни магистрлар танлаган мавзуга бағишланган махсус ва ёрдамчи адабиётлар билан танишишдан бошлаши керак. Бунда магистр танлаган мавзунини илмий таҳлил қилиб ва мантиқан асослаб, курс ишида режалаштирилган саволларни мазмунини тўлиқроқ очиб бериш лозим. Масалан, агар курс иши «давлат молиясини бошқариш» мавзусида бўлса, унда магистр нафақат молия

тизимини, балки соҳалари бўйича ҳар хил илмий қарашларни мавжудлигини таҳлил қилиши керак. Талаб шундаки, магистр ҳар бир соҳа ва ундаги бўғинларга кенг ҳолатда тавсиф бериши ҳам лозим. Суғурта соҳасининг алоҳидалигини аниқлаб бериб, уни давлат молияси соҳасини таркибий қисми эмаслигини ва аксини кўрсата бериши лозим ва шунга ўхшашлар.

2. Курс ишини тузилиш, кўриладиган саволлар тартиби курс ишига раҳбарлик қилаётган ўқитувчининг розилиги билан амалга оширилади. Курс ишини варағлар сони чегарланмайди, бироқ 35 бетдан ошмаса, мақсадга мувофиқ бўлади.

Ишнинг ёзилиши жараёнида, иш режаси, кириш, ишнинг мазмуни, қисқача хулоса ва фойланилган адабиётлар берилиши лозим.

3. Титул варағи қуйидаги кўринишда расмийлаштирилади. (1-иловага қаранг)
4. Курс ишини кафедрага топшириш белгиланган муддатдан кечикса, у фақат кафедра мудирининг рухсати билан қабул қилинади.
5. Курс ишларини ҳимоя қилиш, кафедра мудирининг томонидан тайинланган хайъат аъзолари олдида амалга оширилади.
6. Магистрнинг танланган курс иши, унинг кейинги диплом иши учун ҳам асосий материал бўлиб хизмат қилиши мумкин.

III. Курс ишининг мавзулари.

1. Давлат молиясининг институционал таркиби ва роли.
2. Бозор механизми ва давлат молиясининг ҳозирги замон муаммолари.
3. Фан-техника тараққиётининг рағбатлантиришда давлатнинг молиявий фаолияти.
4. Ижтимоий соҳаларни молиялашда давлат молиясининг тараққиётини рағбатлантиришда давлат молиясининг роли.
5. Иқтисодиётининг турли тармоқларини қувватлашда давлат молиясининг роли.
6. Ташқи иқтисодий алоқаларни такомиллаштиришда молиянинг роли.
7. Мустақиллик йиларида Ўзбекистон Республикаси ижтимоий-иқтисодий тараққиётнинг молиявий муаммолари.
8. Бюджет тақчиллиги.
9. Ўзбекистон республикаси бюджет тизимининг шаклланиши ва ривожланиш хусусиятлари.
10. Ўзбекистон республикаси бюджети.
11. Ўзбекистон бюджет тизимида республика бюджетининг ырни.
12. Маҳаллий ыз-ызини бошқариш оргналари бюджети.
13. Консолидациялашган (бирлаштирилган) бюджетнинг зарурлиги, моҳияти ва вазифалари.
14. Иқтисодий ысиш стратегияси ва давлат молиясини соғломлаштириш.
15. Давлат ижтимоий сиёсатининг молиявий муаммолари.
16. Давлат хазиначилик хизматининг вазифалари.

17. Давлат пул оқимларини бошқариш асослари.
18. Бюджет ижросини бошқариш механизми.
19. Давлат активлари ва қарзларини бошқариш муаммолари.
20. Пул оқимлари орқали бюджет номутаносиблигини аниқлаш механизми ва уни бошқариш.
21. Инвестиция фаолиятини давлат томонидан тартибга солиш.
22. Бюджет орқали инвестициялаш самарадорлигини ошириш.
23. Бюджетни режалаштириш тизими ва унинг асосий вазифалари.
24. Бюджетни тахминлаштиришнинг тактик ва стратегик вазифалари.
25. Давлат молия сиёсатининг ҳозирги замон хусусиятлари ва устувор йўналишлари.
26. Давлат молиясини бошқариш юзасидан ривожланган давлатларнинг ижобий тажриблари умумлаштириш.

Асосий адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. –Тошкент: Ўзбекистон. 1992
2. Ўзбекистон Республикасининг «Корхона тўғрисида» ги қонун. – Тошкент: Ўзбекистон. 1992.
3. Ўзбекистон Республикасининг Солик кодекси - Тошкент: Ўзбекистон. 1997.
4. Ўзбекистон Республикасининг «Банкротлик тўғрисида» ги қонуни.- Тошкент: Ўзбекистон. 1998
5. Каримов И.А. Ўзбекистон иқтисодий ислохатларни чуқурлаштириш йўлида. - Тошкент: Ўзбекистон. 1995.
6. Каримов И.А. Ўзбекистон буюк келажак сари. .- Тошкент: Ўзбекистон. 1998
7. Каримов И.А. Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. .- Тошкент: Ўзбекистон. 1996
8. Маликов Т.С. Олимжонов О. Молиявий менежмент. .- Тошкент: Академия . 2000.
9. Стоянов Е.С. Финансовый менежмент. –Москва: Перспектива. 1995.
10. Балабанов.И.Т. Основные финансового менежмента. Как управлять капиталом?-Москва: Финансы и статистика. 1995.
11. Павлова Л.Н. Финансовый менежмент (Управление денежным оборотом предприятия).-Москва: Банки и биржи. 1996.
12. Чжен. В.А. Хусусийлаштириш асослари. –Тошкент: Иқтисод ва ҳуқуқ дунёси,1996.
13. Чжен. В.А., Низомов Ф.Ш. ва бошқалар. Пул ва молия бозори. Тошкент. 1996 .
14. Беганов В.С., Абдуллаев Ш.Х. ва бошқалар. Молия сиёсати, солиқлар ва солиқ солиш. Тошкент. 1998.
15. Лабанова Е.Н., Лимитовский М.А. Финансовый менеджер. –Москва: Школа финансового менежмента. 2000.

16. Сомеонов Н.Ф., Баранникова Н.П. и другие. Финансовый менеджмент. Москва, Финин, 2000
17. Радионова В.М. Финансы. Москва «Финансы статистика». 1995

Қўшимча адабиётлар.

1. Федотова М.А. Финансы предпримательства. М., «Финансы стастика». 1995.
2. Финансовое планирование деятельности малых предприятий. США, Москва, крокурс Интернейшнл, 1991.
3. Алексеева М.Ю Рынок ценных бумаг. Москва, «Финансы статистика». 1992.

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги Наманган муҳандислик-педагогика институти «Молия ва бухгалтерия ҳисоби» кафедраси

«_____» мавзусида

Курс иши

Талаба:

Исми ва фамилияси, гурухи

Илмий раҳбари

Унвони, исми ва фамилияси

Наманган 2005

